

POSTANOWIENIE

Dnia 25 czerwca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący)
SSN Krzysztof Pietrzykowski (sprawozdawca)
SSN Maria Szulc

w sprawie z powództwa E. S.
przeciwko P. J.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 25 czerwca 2021 r.,
zażalenia powódki na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 12 lutego 2021 r., sygn. akt I ACa [...],

- 1. oddala zażalenie;**
- 2. zasądza od powódki na rzecz pozwanego kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem kosztów postępowania zażaleniowego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] postanowieniem z dnia 12 lutego 2021 r. odrzucił skargę kasacyjną powódki od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 6 sierpnia 2020 r. Podkreślił, że powódka w tej skardze sformułowała wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych. Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 5 stycznia 2021 r. oddalił wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych. Uznał bowiem, że powódka prowadzi działalność gospodarczą, która generuje przychody o znacznej wysokości. Nie podzielił tezy o pomniejszeniu rentowności prowadzonego przedsiębiorstwa z powodu pandemii. Przyjął, że w listopadzie 2020 r. przedsiębiorstwo wykazywało zysk na poziomie 35 608,20 zł, przy czym szczegółowa analiza rozliczenia rocznego ujawniła, iż jedynie w maju, czerwcu oraz październiku odnotowano straty. Jednocześnie przedstawiona przez powódkę lista stałych zobowiązań związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej wskazuje, że ewentualne straty determinowane są głównie decyzjami biznesowymi powódki, nie zaś koniecznością pokrywania regularnych wydatków, które zamykają się w kwocie kilku tysięcy złotych miesięcznie. Nie można przeoczyć, że powódka wlicza w koszty takie wydatki, które w innej sytuacji musiałaby pokrywać już z dochodu (samochód, paliwo). Powódka wskazuje, iż pracuje w domu, przez internet, tymczasem co miesiąc opłaca ratę leasingu za samochód której wysokość (zadeklarowana na 6 330,74 zł) przewyższa wartością kwotę należnej opłaty sądowej, a także deklaruje wydatki na paliwo w kwocie 900 zł miesięcznie. Na podstawie wyciągu z rachunku bankowego powódki Sąd Apelacyjny ustalił, że dysponuje ona gotówką z niezadeklarowanego Sądowi źródła, o czym świadczą wielokrotne wpłaty kwot po 4 000 zł. Analiza tego dokumentu wykazała również, że zyski osiągane z działalności gospodarczej pozwalają powódce na dokonywanie wpłat na konto prywatne w kwotach rzędu kilku tysięcy złotych miesięcznie. Wprawdzie pod opieką powódki pozostaje troje małoletnich dzieci, tym niemniej ciężar utrzymania rodziny powódka dzieli z ojcem dwojga młodszych z nich. Zgodnie z oświadczeniem powódki, były partner zapewnia jej oraz dzieciom mieszkanie, robi zakupy, a także ponosi opłaty za przedszkole. Ponadto powódka dysponuje alimentami na starszą córkę w kwocie 800 zł miesięcznie oraz dodatkowymi środkami wypłacanymi na rzecz dzieci w ramach społecznych programów socjalnych (łącznie 1 500 zł miesięcznie). Sąd Apelacyjny uznał, że byt socjalny powódki oraz jej dzieci

pozostaje zabezpieczony w niezbędnym zakresie, zaś osiągnane przychody mogą być przeznaczone na uiszczenie opłaty sądowej w ustalonej kwocie 6 216 zł bez uszczerbku dla koniecznego utrzymania powódki i jej rodziny. Odpis wyżej wskazanego postanowienia został wysłany do pełnomocnika powódki w dniu 5 stycznia 2021 r. Wobec niepodjęcia korespondencji w terminie, zgodnie z zarządzeniem z dnia 4 lutego 2021 r. został on uznany za doręczony z dniem 26 stycznia 2021 r. Opłata od skargi nie została uiszczona, a termin do jej wniesienia upłynął dnia 2 lutego 2021 r.

Powódka wniosła zażalenie na postanowienie Sądu Apelacyjnego, zarzucając naruszenie art. 102 ust. 1 u.k.s.c., art. 327¹ § 1 pkt 1 w związku z art. 361 k.p.c., art. 233 k.p.c., art. 398⁶ § 2 k.p.c. i art. 394^{1a} § 1 pkt 1 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut naruszenia art. 394^{1a} § 1 pkt 1 k.p.c. jest nietrafny. Zażalenie do innego składu sądu pierwszej instancji przysługuje na postanowienia tego sądu, których przedmiotem jest m.in. odmowa zwolnienia od kosztów sądowych. O tym, czy w danej sytuacji występuje sąd pierwszo instancyjny, czy też drugoinstancyjny, decyduje przedmiot sprawy zakreślony granicami żądania głównego. Postępowania incydentalne - a takim jest postępowanie o zwolnienie od kosztów sądowych - pełnią służebną rolę w stosunku do postępowania głównego i nie mają wpływu na właściwość rzeczową i funkcjonalną sądu. Zatem, skoro Sąd Apelacyjny rozpoznawał wniosek pozwanego o zwolnienie od kosztów sądowych w ramach postępowania odwoławczego, to bez względu na to, czy był to pierwszy, czy kolejny wniosek w sprawie, Sąd Apelacyjny podejmował czynności, jako sąd drugiej instancji. Z kolei, zgodnie z przepisami dotyczącymi środków odwoławczych, postanowienie sądu drugiej instancji odmawiające zwolnienia od kosztów sądowych, nie podlega zaskarżeniu. Kontrola takiego orzeczenia może odbywać się w trybie przewidzianym w art. 380 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2021 r., IV CZ 83/20, niepubl.).

Pozostałe zarzuty dotyczą nieuzasadnionej, zdaniem powódki, odmowy zwolnienia jej od kosztów sądowych (opłaty od skargi kasacyjnej). Instytucja

zwolnienia od kosztów sądowych stanowi szczególną pomoc państwa dla osób, które ze względu na ich trudną sytuację materialną nie mogą uiścić kosztów sądowych bez wywołania uszczerbku w koniecznych kosztach utrzymania siebie i rodziny; pomoc ta może być przyznana wyłącznie w sytuacji, w której niemożność poniesienia kosztów postępowania w całości lub w części ma charakter obiektywny, na co strona nie ma realnego wpływu. Postępowanie sądowe jest co do zasady odpłatne i strona ubiegająca się o zwolnienie od kosztów sądowych powinna wcześniej poczynić oszczędności we własnych wydatkach, do granic zabezpieczenia koniecznych kosztów utrzymania siebie i rodziny, a dopiero gdyby tak poczynione oszczędności okazały się niewystarczające, sąd może zwolnić ją z obowiązku uiszczenia kosztów sądowych (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 lipca 2020 r., V CZ 39/20 i z dnia 27 maja 2021 r., I CZ 22/21). Sąd Apelacyjny w niniejszej sprawie przekonywająco wyjaśnił, dlaczego nie było podstaw do zwolnienia powódki od opłaty od skargi kasacyjnej, zaś argumenty podnoszone w zażaleniu stanowią jedynie polemikę z trafnym stanowiskiem tego Sądu.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 1 i 3 k.p.c.